

EL LLENGUATGE

*Les eines
gramaticals*

Es certament sorprenent que en el mateix text en què trobem —encara!— la coneguda i elemental redundància *on hi*, i en una frase que sembla un exemple típic de gramàtica normativa, «d'armari on hi guardava la roba», una mica més avall l'autor hagi oblidat que disposava d'aquests dos termes pronominals, *on* i *hi*, i no hagi sabut recórrer sinó a un trist *allà*: «...anades i vingudes al bufet. Allà servien uns vins...». Quina ocasió perduda de subordinació, que el relatiu locatiu *on* hauria resolt perfectament! Però els recursos gramaticals són com les eines dels operaris, dels fusters o dels manyans: s'ha de saber fer servir sempre la més convenient i adequada a cada cas, i difícilment la peça en què hom treballa sortirà ben ajustada si s'utilitza una barrina quan convenia un tornavis o bé unes alicates quan calia utilitzar unes tenalles.

Els mots anomenats pronoms són talment com eines gramaticals, a què recorrem quan no volem repetir una designació anterior. *On* i *hi* són dos pronoms que tenen en comú el fet que poden substituir designacions de lloc, però presenten la notable diferència que *on* és un pronom relatiu, que actua com a element de subordinació, mentre que *hi*, formament pronominal, es limita a fer de complement del verb, sovint substituint una designació de lloc. Per això en una construcció com *Va tancar l'armari on guardava la roba* hem recorregut precisament al pronom relatiu *on*, l'eina gramatical que hi resulta més adequada, perquè alhora que substitueix l'antecedent *l'armari* actua d'element d'enllaç, és a dir, subordina la segona oració a la primera. Però podríem afegir a aquesta construcció una oració independent com *També hi guarda les sabates*, en què ens valem del pronom personal *hi*, perquè no ens cal fer cap enllaç sintàctic sinó, simplement, disposar d'un terme gramatical que ens estalvi la repetició de la designació de lloc: *a l'armari*. Però, això sí, disposant com disposem de la partícula *hi* —petita i utilíssima eina gramatical—, no tindrem pas la idea singular de recórrer a la forma adverbial *allà*, la qual, naturalment, farem servir amb profit sempre que convingui, per exemple, quan la designació de lloc no sigui el complement d'un verb: *hi*, com és sabut, forma sempre part del sintagma verbal. Cada cas, doncs, demana l'eina gramatical adequada.

Albert Jané